

פרשת וילך – ПОСЛЕДНИЕ НАСТАВЛЕНИЯ МОШЕ. ПЕРЕДАЧА ПРАВЛЕНИЯ ИЕОШУА

В нынешней недельной главе говорится о том, что Моше достиг конца своей жизни, прожив полных сто двадцать лет¹ и до последнего момента сохранив все свои силы и энергию². В этот момент Моше произносит: "לא אוכל עוד לצאת ולבא" – "Я не могу более выходить и входить". Мей Шилоах объясняет, что пока человек не достиг шлимута, он может расти (לבא), но может и потерять то, что у него уже есть (לצאת). Однако когда человек достигает шлимута, Всевышний "отпечатывает" на нем Свое Имя и теперь он не может ни увеличить свои достижения, ни потерять приобретенное³. По сути, он уже не принадлежит этому миру, пришло его время перейти дальше.

В конце жизни Моше-рабейну еще надо о многом позаботиться. Он прощается с народом – не сзывая его трубами на общенародное собрание, чтобы обратиться к нему от имени Б-га, но וילך – он просто выходит к евреям, скромный человек, который хочет попрощаться⁴.

Он заверяет народ, что Б-г благополучно введет евреев в Святую землю, защищая их от врагов. Особенно хочет Моше-рабейну обеспечить продолжение соблюдения Торы. Он делает это несколькими выразительными способами.

Во-первых, он назначает своего преемника, Иеошуа⁵.

Во-вторых, Моше приказывает всему народу собираться один раз каждые семь лет для публичного чтения Торы (акель)⁶.

В-третьих, Моше дописывает последние строки Торы, передает ее

¹ בן מאה ועשרים שנה אנכי היום: היום מלאו ימי ושנותי – ללמד שהקב"ה משלים שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש שנאמר (שמות כג) – את מספר ימך אמלא (מדרש מובא בספר הפרשיות של אליהו כי טוב)

² וזאת הברכה לד': ומשה בן מאה ועשרים שנה במתו לא כהתה עינו ולא נס לחה.

רמב"ן לא ב: שמשה רבינו היה בתקפו ובבריאותו

(אבל רש"י שם כתב שהפסוק איירי על אחר מותו)

³ מי השלוח ח"א עמ' קצו ד"ה לא אוכל לצאת ולבא: היינו כי ביום הזה נשלם מרע"ה בשלימות האמיתית והש"י חתם שמו עליו, והנה כל זמן שלא נשלם האדם יוכל עוד להשיג ולהגיע למעלות, אך יוכל ג"כ ח"ו לאבד את מה שהשיג מקודם, אבל אחר שנשלם לא יוכל עוד לאבד מה שהשיג מקודם, וג"כ לא יוכל עוד להשיג יותר, וזה שאמר מרע"ה לא אוכל עוד לצאת ולבא היינו שלא יוכל לאבד מה שהשיג ולבא היינו שלא יוכל להשיג עוד ג"כ.

⁴ דברים לא א: וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל.

רב ש.ר. הירש, שם.

⁵ לא (ג) ה' אלקיך הוא עבר לפניך הוא ישמיד את הגוים האלה מלפניך וירשתם יהושע הוא עבר לפניך כאשר דבר ה': (ז) ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ה' לאבתם לתת להם ואתה תנחילנה אותם: (ח) וה' הוא ההלך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך לא תירא ולא תחת: (כג) ויצו את יהושע בן נון ויאמר חזק ואמץ כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם ואנכי אהיה עמך:

⁶ הקהל: דברים לא יב (וילך): הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגו', למען ישמעו, וילמדו ויראו את ד' אלוהיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת

חינוך מצוה תרי"ב

старейшинам¹ и велит каждому еврею написать и хранить у себя свиток Торы².

Акель – это предписание всему сообществу, последующее указание касается отдельного человека. Моше дописывает Тору до самого конца³ в тот же день⁴ и передает ее кознам. Таким образом, основная часть главы касается подробностей передачи Письменной Торы будущим поколениям, но заповедь каждому написать сефер Тора указывает на тесную связь первой темы – о вступлении Иеошуа на пост лидера – со второй.

Эти действия столь важны, что וילך משה – Моше-рабейну буквально выходит к народу, к каждой отдельной еврейской семье, и прощается с каждым⁵, побуждая каждого к своему собственному, уникальному выполнению законов Торы. Моше-рабейну продолжает жить в людях. Поэтому наша Тора навсегда получила название Торат Моше. Уйдя из этого мира, Моше продолжает жить в Торе. Моше подобен солнцу, которое должно закатиться, чтобы мы могли увидеть луну. А луна, в свою очередь, получает свет от солнца⁶.

Моше был вождем пустыни – вождем דור תה, которое вело неестественное, чисто духовное существование. Иеошуа ввел евреев в Израиль, где им предстояло победить врага и заселить землю. Каждый из этих вождей идеально подходил для выполнения своей задачи. Моше говорит евреям: "Б-г, а не я, сказал, что это действительно ваш вождь... и на мое место Он назначил Иеошуа"⁷.

Великий пример для нас – то, что Моше перед смертью обеспечил надежность положения своего преемника. Действительно, даже на пике своего взлета Моше оставался "анти-царем". Он обладал абсолютной властью, но – в отличие от всевозможных фараонов и наполеонов истории – стремился поделиться ею с другими и побуждал их превзойти его. Он говорит Б-гу: "Зачем сделал Ты зло Твоему рабу, и отчего не нашел я милости в Твоих глазах, что возлагаешь бремя всего этого народа на меня?"⁸. Он радуется, когда Эльдад и Мейдад пророчествуют в лагере, он ничего не

¹ דברים לא ט: ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנשאים את ארון ברית ד' ואל כל זקני ישראל
² לכתוב ספר תורה: דברים לא יט: ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל

חינוך מצוה תר"ג אמנם הבה"ג והרס"ג לא מנו את המצוה הזאת

³ לא ט: וכתב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנשאים את ארון ברית ד' ואל כל זקני ישראל

רמב"ן: מתחלת בראשית עד לעיני כל ישראל וגו' ומביא הרמב"ן ראייה מהפסוק בהמשך:

לא כד: ויהי ככלות משה לכתב את דברי התורה הזאת על ספר עד תמם

⁴ מה שאי אפשר לשום בריה לכתוב ספר תורה עד תוממו ביום אחד - הרי שאף התורה כולה כתובה באצבע אלקים ולא הלוחות בלבד (מדרש הגדול מובא בספר הפרשיות)

⁵ רמב"ן

⁶ "ואצונו" ואח"כ, ויאמר ד' אל משה הנך שוכב עם אבותיך, וגו' – מפרש בזהר כי דברים אלו הם הצווי ליהושע, להזהירו שאע"פ שמושה שוכב עם אבותיו, הוא עומד תדיר להאיר ללבנה, כשם שהשמש אינה שוקעת אלא בשביל לירח וכן כתוב הנך שוכב עם אבותיך וקם – כשמש שנאסף בערב, שאינו בטל אלא וקם – עתיד לזרוח ליום אחר. (מובא בספר הפרשיות של אליהו כי טוב)

⁷ רב ש.ר. הירש על פי דברים לא ג: ד' אליקיך הוא עבר לפניך הוא ישמיד את הגוים האלה מלפניך וירשתם יהושע הוא עבר לפניך כאשר דבר ד'.

⁸ במדבר יא (יא) ויאמר משה אל ד' למה הרעת לעבדך ולמה לא מצתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי:

желал бы сильнее, чем чтобы весь народ следовал по их стопам¹. Это не было ему безразлично, он на самом деле радовался такому положению. При всей своей скромности² он не страдал неуверенностью в себе, благодаря своей великой вере в Б-га.

Моше подавляет в себе естественное желание сделать свою власть династической, наследственной, предпочитая объективные критерии, которые говорили в пользу Иеошуа³. Моше передает Иеошуа не только всю свою Тору, но и свой תור также⁴.

Книга "Дварим" – переходная книга между Письменным и Устным законом. С одной стороны, Сефер Дварим – завершение Пятикнижия Моше; с другой стороны, она написана Моше от первого лица, являясь как бы началом Устного закона, который, в конечном счете, содержится в нашем сознании. Это была подготовка к вступлению в Страну, где повседневное применение Устного закона станет необходимостью. Передача лидерства от Моше к Иеошуа связана с этой же переменной.

Моше-рабейну показывает нам, что преемственность руководства в еврейском народе – вопрос, который требует большого внимания. И Моше представляет нам модель правильного поведения в такой ситуации. Он не только назначает кого-то вместо себя, но прилагает большие усилия, чтобы Иеошуа был народом принят. Хотя Моше все еще обладает всеми своими прежними силами и способностями, он начинает принижать свой "имидж". Я стар, говорит он народу, и теперь у вас есть кто-то более подходящий, чем я⁵. Моше приглашает Иеошуа и перед всем народом – לעיני כל ישראל – призывает его быть твердым и сильным, как подобает тому, кто введет народ в Страну⁶.

Что еще более важно, Моше заверяет еврейский народ, что Шехина останется с евреями даже после того, как его не станет⁷. "Не печальтесь по старым добрым временам, потому что новые будут еще лучше. Вы войдете в свою собственную страну под руководством великого вождя. Поймите, что в конце концов вас ведет Б-г, а не я или любой другой смертный":

¹ומי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם

²רמב"ן, ר' בחיי

³ במדבר כז (פרשת פינחס) (טו) וידבר משה אל ד' לאמר: (טז) יפקד ד' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה: (יז) אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ד' כצאן אשר אין להם רעה: (יח) ויאמר ד' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו: (יט) והעמדת אתו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה וצויתו אתו לעיניהם: (כ) ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל: (כא) ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים לפני ד' על פיו יצאו ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה: (כב) ויעש משה כאשר צוה ד' אתו ויקח את יהושע ויעמדהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה: (כג) ויסמך את ידיו עליו ויצוהו כאשר דבר ד' ביד משה:

⁴ במדבר כז כ: ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל:

⁵ דברים לא ב: בן מאה ועשרים שנה אנכי היום. וכתב הרמב"ן: וזה לנחם אותם על ענינו, כלומר אני זקן ואין לך עוד תועלת ממני ... ואע"פ שמשה רבינו היה בתקפו ובבריאתו כאשר העיד הכתוב לא כהתה עינו ולא נס לחה (דברים לד ז), אמר לנחם

⁶ דברים לא ז: ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ד' לאבתם לתת להם ואתה תנחילנה אתם.

מס' ברכות לב: חזק בתורה ואמץ במעשים טובים

⁷רמב"ן שם: ואל תפחדו ואל תיראו כי ד' יעבור עמכם לא יסלק שכניתו מכם בעבורי

לא ג: ד' אלוֹקִיךָ הוּא עוֹבֵר לִפְנֵיךָ הוּא יִשְׁמִיד אֶת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלִּפְנֵיךָ וִירְשֶׁתָם

И если Иеошуа возглавляет народ, то тоже только потому, что Б-г, ваш истинный водитель, его назначает. Это же подтверждают следующие слова Моше:

יהושע הוּא עוֹבֵר לִפְנֵיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ד'

Таким образом, вопрос лидерства оказывается прежде всего вопросом эмуны и битахона.

לא ו: כי ד' אלוֹקִיךָ הוּא הַהֶלֶךְ עִמָּךְ לֹא יִרְפָּךְ וְלֹא יַעֲזוֹבְךָ

Однако, заверив евреев, что они будут подниматься все выше, Моше-рабейну также предупреждает их о временах, когда дела пойдут не слишком хорошо:

לֹא כֹּא: וְהָיָה כִּי תִמְצָאן אֶת־רַעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעֲנַתָּה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לִפְנֵינוּ לַעַד כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זֵרְעוֹ כִּי יִדְעֵתִי אֶת יִצְרוֹ אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה הַיּוֹם בְּטֶרֶם אֲבִיאֲנֹו אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי

Иеошуа представляет собой всестороннюю личность: он и тихий мыслитель, посвятивший себя изучению Торы и не покидающий Оэль Моэд¹, и полководец, которого мы впервые видим в действии, когда он по приказу Моше-рабейну выходит на войну с Амалеком². Он преданный ученик, терпеливо ожидающий Моше-рабейну у подножия Синая³, но также и решительный лидер, который руководит еврейским народом долгих четырнадцать лет войны с могучими кнаанеями⁴ и заселения Страны⁵. Он пламенный канай, ревностно отстаивающий честь Моше-рабейну, готовый уничтожить любого, кто посягает на исключительный статус Моше как пророка Израиля⁶, но он также человек большой моральной, внутренней силы и стойкости, способный выдержать давление группы великих мудрецов (разведчиков), толкающих его дурно отозваться о Земле Израиля. Он фактически противостоял целому народу, который поддавался убеждениям разведчиков и был готов повернуть и возвратиться в Египет. Он не просто держался своего мнения, но вместе с Калевом пытался убедить целый народ⁷. О величии его поведения можно судить по тому факту, что эти два

¹ שמות לג יא: ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו ושב אל המחנה ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל:

² שמות יז ט: ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא להלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלקים בידי: (י) ויעש יהושע כאשר אמר לו משה להלחם בעמלק ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה: ... (יג) ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב:

³ שמות כד יג: ויקם משה ויהושע משרתו ויעל משה אל הר האלקים: (יד) ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה עד אשר נשוב אליכם והנה אהרן וחור עמכם מי בעל דברים יגש אלהם: (טו) ויעל משה אל ההר ויכס הענן את ההר:

⁴ דברים לא ג: ה' אלקיך הוא עבר לפניך הוא ישמיד את הגוים האלה מלפניך וירשתם יהושע הוא עבר לפניך כאשר דבר ה'

⁵ במדבר לד יז: אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ אלעזר הכהן ויהושע בן נון:

דברים ג כח: וצו את יהושע וחזקה ואמצהו כי הוא יעבר לפני העם הזה והוא ינחיל אותם את הארץ אשר תראה: (עין עוד בדברים לא ג, לא ז.)

⁶ במדבר יא כח: ויען יהושע בן נון משרת משה מבחריו ויאמר אדני משה כלאם: (כט) ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם:

⁷ במדבר יד א: ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא: (ב) וילנו על משה ועל אהרן כל בני ישראל ויאמרו אלהם כל העדה לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו: (ג) ולמה ה' מביא אתנו אל הארץ הזאת לנפל בחרב נשינו וטפנו יהיו לבז הלוא טוב לנו שוב מצרימה: (ד) ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה: (ה) ויפל משה ואהרן על פניהם לפני כל קהל עדת בני ישראל: (ו) ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם: (ז) ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד מאד:

гиганта были единственными из целого поколения, кто вступил на Святую Землю¹, получив привилегию, в которой было отказано даже великому учителю Иеошуа Моше-рабейну².

Иеошуа был резок и стремителен, он мгновенно распознал издали, что за празднование происходит у его согрешивших сограждан в эпизоде с золотым тельцом³, но он был также человек святой и высокий, человек, в котором пребывает дух⁴.

Тем не менее, как бы он ни был велик, Иеошуа перенимал лидерство у человека, сравняться с которым у него не было никакой надежды. Только один-единственный человек мог принести Тору на землю, и никогда не будет пророка столь великого, как Моше-рабейну⁵. Мудрецы сравнивают Иеошуа с луной, говоря, что его свет только отражает исходный великий свет Моше-рабейну⁶. Иеошуа, верный ученик, был, бесспорно, великим человеком, но мог ли народ относиться к нему иначе чем как к "утешительному призу"?

Часто бывает, что руководитель начинает с создания организации или движения. Преемственность – это всегда проблема. Лидер и движение едины, невозможно представить себе одно без другого. И когда лидеру предстоит уйти, мы естественным образом начинаем искать кого-то, кто максимально к нему близок. Если это справедливо для других великих лидеров, это тем более справедливо в случае Моше-рабейну. На первый взгляд, казалось бы, Иеошуа действительно дан евреям "в утешение". Никто не может быть столь велик, как Моше-рабейну, но, тем не менее, нам здорово повезло получить в руководители кого-то столь великого, как Иеошуа. Из ситуации Моше – Иеошуа мы извлекаем урок, который показывает, что для закрепления начатого часто требуется совсем другой тип личности.

Более углубленный взгляд покажет нам, что Иеошуа не был утешительным призом, что именно Иеошуа, а не Моше-рабейну, единственно подходил для того,

¹ במדבר יד כו: וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר: (כו) עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר המה מלינים עלי את תלנות בני ישראל אשר המה מלינים עלי שמעתי: (כח) אמר אלהים חי אני נאם ה' אם לא כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם: (כט) במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקדיכם לכל מספרכם מבן עשרים שנה ומעלה אשר הלינתם עלי: (ל) אם אתם תבאו אל הארץ אשר נשאתי את ידי לשכן אתכם בה כי אם כלב בן יפנה ויהושע בן נון: (לא) וטפכם אשר אמרתם לבו יהיה והביאתי אתם וידעו את הארץ אשר מאסתם בה: (לב) ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה: ... (לח) ויהושע בן נון וכלב בן יפנה חיו מן האנשים ההם ההלכים לתור את הארץ:

במדבר לב (י) ויחר אף ה' ביום ההוא וישבע לאמר: (יא) אם יראו האנשים העלים ממצרים מבן עשרים שנה ומעלה את האדמה אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב כי לא מלאו אחרי: (יב) בלתי כלב בן יפנה הקנזי ויהושע בן נון כי מלאו אחרי ה': (יג) ויחר אף ה' בישראל וינעם במדבר ארבעים שנה עד תם כל הדור העשה הרע בעיני ה':

² דברים א לו: גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם: (לח) יהושע בן נון העמד לפניך הוא יבא שמה אתו חזק כי הוא ינחלנה את ישראל: (לט) וטפכם אשר אמרתם לבו יהיה ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המה יבאו שמה ולהם אתננה והם יירשוה:

³ שמות לב יז: וישמע יהושע את קול העם ברעה ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה: (יח) ויאמר אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות אנכי שמע: (יט) ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחלת ויחר אף משה וישלך מידו את הלחת וישבר אתם תחת ההר:

⁴ במדבר כז יח: ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו:

⁵ דברים לד י: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים: (יא) לכל האתת והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו: (יב) ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל:

⁶ בבא בתרא דף עה ע"א: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה

чтобы ввести нас в Страну Израила. Он стал самостоятельным "солнцем", а не только лунной-отражателем¹. Но как мог Иешуа быть и лунной, и солнцем одновременно?

Эта консолидация – заселение евреев в Стране – требовала для осуществления кого-то, кто начал процесс работы с Устным законом. Хотя Иешуа и был пророк, он не мог делать то, что делал Моше-рабейну всякий раз, когда что-то в Торе было ему неясно, т.е. он не мог обратиться к Всевышнему и попросить у него немедленного ответа. Моше-рабейну получил Тору на Синае как подарок и потому являл собой саму Письменную Тору во всей полноте². Но после его смерти многое в Торе стало неясно. Теперь еврейскому народу предстоит основательно потрудиться, чтобы восстановить понимание Торы и сохранить его. И здесь Устная Тора Иешуа выступает как луна, отражающая солнце Письменной Торы Моше³. Но эта "луна" – Устный закон – обретает свой собственный яркий свет, она становится нашим способом связи с Торой.

Это становится ясно сразу же после смерти Моше-рабейну. Три тысячи алахот были утрачены во время траура по нему. Мудрецы попросили Иешуа восстановить их путем пророчества, как сделал бы Моше-рабейну, но Иешуа ответил: “לא בשמים היא” – потому что вся Тора уже была низведена на землю и получить ее с Небес было бы равносильно утверждению, что какая-то ее частица еще осталась на Небесах. А это позволило бы какому-нибудь лжепророку явиться и сказать, что у него тоже имеется часть этой новой Торы, которая все еще остается на Небесах. В конце концов Отниэль бен Кназ восстановил забытые алахот с помощью פלפול, т.е. с помощью работы с Торой Ше-беаль пэ⁴.

Иешуа оказался нужным человеком в нужное время, идеально подходящим для руководства еврейским народом на конкретном переходном этапе завоевания и заселения Эрец-Израэль. Мудрецы говорят, что если бы мы не согрешили, мы не нуждались бы вообще ни в чем, кроме Торы. Все пророки и все мудрецы были попыткой вернуть нам величие, которым мы обладали в поколении знания, получившем Тору. Но, говорят мудрецы, даже если бы мы не согрешили, нам все равно потребовалась бы Книга Иешуа⁵. Иешуа должен был внести свой собственный,

¹ בראשית רבה נח: עד שלא השקיע שמשו של משה הזריח שמשו של יהושע

² רב צדוק הכהן, ליקוטי מאמרים, מ"א, ע"ב: משה ... שבו נשלמה התורה שבכתב

³ רב צדוק, שם: התחלת התורה שבעל פה התחילה אחר פטירת משה שבו נשלמה התורה שבכתב

⁴ מסכת תמורה טז ע"א: אמר רב יהודה אמר שמואל שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה אמרו לו ליהושע שאל א"ל לא בשמים היא אמרו לו לשמואל שאל אמר להם אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אמר ר' יצחק נפחא אף חטאת שמתו בעליה נשתכחו בימי אבלו של משה אמרו לפנחס שאל אמר ליה לא בשמים היא א"ל לא לעזר שאל אמר להם אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ... במתניתין תנא אלף ושבע מאות קלין וחמורין וגזירות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה אמר רבי אבהו אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו שנאמר וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב

ובגמ' שם אמר רב יהודה אמר רב בשעה שנפטר משה רבינו לן עדן אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך אמר לו רבי כלום הנחתך שעה אחת והלכתי למקום אחר לא כך כתבת בי ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל מיד תשש כחו של יהושע ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות ונולדו לו שבע מאות ספיקות ועמדו כל ישראל להרגו אמר לו הקדוש ברוך הוא לומר לך אי אפשר לך וטורדן במלחמה שנאמר ויהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' וגו'

ופירוש השכחה שאצל משה רבינו, בחינת צורה שבעל פה, לא היה שייך שכחה, ואפילו יהושע לא שכל מאומה, אמנם אחרי מותו, שכח אפילו יהושע מתורתו. ועצת הקב"ה היה שיטריד את כלל ישראל במלחמתו של תורה שבעל פה שטעון עמל רב.

⁵ מס' נדרים דף כב עמ' ב: אלמלא לא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד

והסביר הדברי חיים, בדברים: שרש התורה הן, שמות ואורות-קדושים המצטרפים מר"א שערים. והצירוף נעשה בתורה רק לפי ערך הדור וערך ישראל. אלמלא חטאו ישראל, לא היה להם צרך בעשרים וארבעה ספרים, על דרך הצירוף שהמה עכשיו

самостоятельный вклад. Он присутствовал среди евреев не потому, что им чего-то нехватало.

Отличным средством к пониманию наследия, оставленного Иеошуа еврейскому народу, является понимание двух молитв, которые он оставил нам: второго благословения в Биркат а-мазон и "Алейну".

Второе благословение Биркат а-мазон говорит о Земле и о брите, который мы заключили с Б-гом, – об основных составляющих благословения после трапезы¹. (Иеошуа составил это благословение в его специфической форме, когда ввел еврейский народ в Эрец-Исраэль². До этого момента каждый произносил свой вариант этой молитвы, и это должно было отражать тот факт, что евреи пока еще не вошли в свою страну³.) Этим оно отличалось от первого благословения в Биркат а-мазон, составленного Моше-рабейну как выражение благодарности за ман, который евреи получали в пустыне⁴. Браха Иеошуа следует за брахой Моше, поскольку она на нее опирается: относительно легко распознать Провидение Всевышнего и освящать материальное, когда пища так явно сходит с Небес. Однако задача усмотреть Провидение Всевышнего, живя в Стране, намного сложнее. (*И будешь есть и насытишься... [и благословишь] за землю*⁵.) Следовательно, благословение Иеошуа отражает рост и зрелость народа – большую глубину признания Ашгахи Всевышнего, постигнутой не только в чудесной, но и в естественной обстановке.

В этом смысле у пребывания в Стране и Устного закона есть некий общий знаменатель. И то, и другое требует огромных человеческих усилий – тогда как итог их совершенно очевидно зависит от Б-жественного Провидения⁶.

И в этом смысле Иеошуа был передаточным звеном, он взял Тору Моше-рабейну, Тору пустыни, и передал ее людям, которые должны были поселиться в Стране Израиля. *Моше получил Тору на Синае и передал ее Иеошуа, а Иеошуа – старейшинам*⁷. Иеошуа был потомком Иосефа, и это, говорят мудрецы, было источником его лидерских способностей⁸. Так же, как Иосеф был человеком, передавшим Тору праотцев шватим (без Иосефа шватим не могли бы получить доступ к этой Торе)⁹, так Иеошуа передал Тору Моше старейшинам и еврейскому народу.

במוסרים ותוכחות ועוד, אלא בצירופים של אהבה וחיבה הרמוזים בחמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד.

¹ מסכת ברכות דף מט ע"א: כל שאינו אומר ברית ותורה בברכת הארץ ומלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא ידי חובתו

² ברכות דף מח ע"ב: יהושע תקן להם ברכת הארץ כיון שנכנסו לארץ

³ חדושי הרשב"א על מסכת ברכות דף מח ע"ב: הא דאמרינן משה תקן להם ברכת הזן יהושע תקן להם ברכת הארץ וכו'. ק"ל והא ק"ל בסמוך דברכות אלו מדאורייתא נינהו. וי"ל דמטבען הוא שטבעו להן, דאי מדאורייתא אם רצה לאומרה באי זו מטבע שירצה אומרה, ואתו משה ויהושע ודוד ותקנו להן מטבע לכל אחת ואחת בזמנה. . . . ובודאי דקודם כיבוש הארץ ובנין ירושלים לא היו אומרינן כמטבע שאמרו לאחר כיבוש ובנין, וכמו שאין אנו אומרים כאותו מטבע שתקנו דוד ושלמה, שאנו מבקשים להחזיר המלכות ולבנות הבית, והם היו מבקשין להעמיד המלכות ולהעמיד הבית ולהמשיך שלות הארץ:

⁴ ברכות דף מח ע"ב: אמר רב נחמן משה תקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן

⁵ ברכות דף מח ע"ב: תנו רבנן מנין לברכת המזון מן התורה שנאמר ואכלת ושבעת וברכת ... על הארץ זו ברכת הארץ

⁶ ממעמקים, עמ' 96: נמצא שגם בארץ ישראל וגם בתורה שבעל פה מתחברים הטבעית והעל טבעית יחד.

⁷ פרקי אבות פרק א משנה א: משה קבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים וגו'

⁸ בראשית רבה נט: יהושע ראש למלכות משבט אפרים

⁹ רב משה שפירא, שליט"א

Иеошуа принес Тору Моше, Тору пустыни, в Страну, освящая через Тору материальный мир. Поэтому при завоевании Иерихо неоднократно упоминается число семь: евреи семь раз обходят вокруг города, по одному разу в день; семь кознов трубят в семь шофаров, и на седьмой день евреи обходят город семь раз¹. Семь – уровень высшей святости в этом мире: шабат, сфират а-омер, шмита и йовель – все это семикратные циклы, семь дней продолжаются праздники Песах и Суког². Иеошуа был великим завоевателем, а ничто не выглядит более полным проявлением земной власти, чем ведение кровавых войн. Тем не менее именно в этот момент величайшего человеческого напряжения он смог обратить это все к Всевышнему, показав, что на самом деле все это находится в Его власти³. Предпринята масса усилий: марши вокруг города, трубление в шофар и т.п. – но в конце концов стены просто проваливаются сквозь землю, чудесным и загадочным образом⁴.

В молитве "Алейну" Иеошуа развивает эту тему. "Алейну" была составлена Иеошуа, когда он завоевал Иерихо. В ней Иеошуа подчеркивает мессианские видения, которые им движут. В первом абзаце евреи описываются как избранный народ⁵, судьба которого определяется их страстной приверженностью служению Всевышнему⁶. Мы поступаем так, потому что сознаем, что нет ничего, кроме Б-га; ни сила, ни существование, ни реальность невозможны без Его созидательной воли, делающей все сущим⁷. Никакой другой силы нет вообще⁸. Все, что кажется противоречащим этому, – иллюзия, которая рассыпается при чтении этой молитвы⁹.

Во втором абзаце мы расширяем картину, включая в нее все народы мира. Мы выражаем надежду, что другие разделят нашу любовь к Всевышнему и что весь мир будет исправлен: зло будет уничтожено, будет царить добро и все будут служить Б-гу¹⁰. В эпоху Машиаха между всеми проявлениями Б-га в этом мире, между Источником всего и всем в мире будет царить полная гармония¹¹.

¹ רלב"ג יהושע ו ג: והיה זה המספר לשביעיו ר"ל שהקיפו העיר ז' ימים והיו שם ז' כהנים וז' שופרות היובלים וביום הז' הקיפו ז' פעמים

² רלב"ג, שם: שזכרנו כמספר הז' שזכרנו בתורה כמו השמטה וז' שמטות וז' שבתו' שנים וז' ימים וז' פעמים וז' ימי הפסח וז' ימי סוכה

³ ממעמקים, דברים עמ' 45-47

⁴ רלב"ג שם: והנה הסכים הש"י שיעשה זה המופת באמצעות זאת התרועה הגדול' כדי שיתעוררו ישראל ויקיצו משנת תרדמת' ויתנו אל לבם ענין אלו הנפלאות העצומו' למען יראו את ה' עם שיש לתרועה הגדולה רושם מעט בענין זה המופת כי הקול החזק יניע האויר תנועה חזקה אלא שלא יתכן שיגיע מוזאת התנוע' כמו זה הפועל הנפלא שתפול החומ' החזק' תחתיה אם לא יחוב' לזה המופ':

⁵ תפילת עלינו: שלא עשנו כגויי הארצות. ולא שמנו כמשפחות האדמה. שלא שם חלקנו כהם וגורלנו ככל המונם:

⁶ תפילת עלינו: ואנחנו כורעים ומשתחיים ומודים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא:

⁷ תפילת עלינו: שהוא נוטה שמים ויוסד ארץ. ומושב יקרו בשמים ממעל. ושכינת עזו בגבהי מרומים:

⁸ תפילת עלינו: הוא אלקינו אין עוד. אמת מלכנו. אפס זולתו. ככתוב בתורתו. וידעת היום והשבת אל לבבך. כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. אין עוד:

⁹ על ידי שבח זה אנו משברים קליפות ומכניעים אותם (הארי ז"ל מובא ביסוד ושוש העבודה תפלת יח פ"ט)

¹⁰ על כן נקוה לך ה' אלקינו לראות מהרה בתפארת עזך. להעביר גלולים מן הארץ. והאלילים כרות יכרתו. לתקן עולם במלכות שד-י. וכל בני בשר יקראו בשמך להפנות אליך כל רשעי ארץ. יכירו וידעו כל יושבי תבל. כי לך תכרע כל בך. תשבע כל לשון. לפניך ה' אלקינו יכרעו ויפלו. ולכבוד שמך יקר יתנו. ויקבלו כלם את על מלכותך. ותמלך עליהם מהרה לעולם ועד. כי המלכות שלך היא ולעולמי עד תמלך בכבוד. ככתוב בתורתך. ה' ימלך לעולם ועד:

¹¹ ונאמר. והיה ה' למלך על כל הארץ. ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד:

Иеошуа проложил исторический путь к Машиаху. Подобно тому, как его предок Иосеф проявил невероятное самообладание, будучи правителем над египтянами, как он обуздывал их чувственность, внедряя обрезание, и начал процесс, в ходе которого все народы земли должны были осознать, что получают жизнь через евреев, так Иеошуа теперь продолжает его дело. Он покоряет народы вокруг и предвидит время, когда все народы признают Б-га как Источник их жизни и, следовательно, поймут центральную духовную роль евреев.